

Κριτήριο Αξιολόγησης

Θεματική: Οικογένεια

ΚΕΙΜΕΝΟ I

Οικογένεια: Ένας θεσμός σε κρίση

Η οικογένεια αποτελεί τον βασικότερο κοινωνικό θεσμό και τη βασικότερη αξία για τους νέους. Όχι άστοχα ο Ε. Παπανούτσος είχε διατυπώσει τη θέση πως «*θα ήταν πάντως μεγάλη ατυχία για την ανθρωπότητα να διαλυθεί η οικογένεια. Γιατί αν σε όλες τις άλλες λειτουργίες μπορεί να αντικατασταθεί με άλλου είδους κοινωνικές υπηρεσίες, καμιά άλλη αρχή ή οργάνωση δεν είναι δυνατόν να την αναπληρώσει στην αγωγή των παιδιών*». Πράγματι, μέσα στην οικογένεια το παιδί θα πάρει την αγάπη που χρειάζεται, τις αξίες και τις αρχές που θα καθορίσουν την συμπεριφορά του, και την πορεία του στη ζωή και την προστασία που χρειάζεται μέχρι το ίδιο να είναι σε θέση να προστατεύσει τον εαυτό του και να διεκδικήσει τα δικαιώματά του. Από τη στήριξη (υλική και ηθική) που θα πάρει, θα αντλήσει δύναμη για να δυναμώσει τα φτερά του και να πετάξει στους δικούς του ουρανούς και να γνωρίσει τον κόσμο. Ωστόσο, η δεδομένη οικονομική κρίση δημιούργησε εσωτερικά ρήγματα στο θεσμό της οικογένειας με αποτέλεσμα την αύξηση των διαζυγίων, τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας, την εγκατάλειψη της οικογενειακής στέγης και την αδιαφορία των γονιών για τα παιδιά τους. Θα λέγαμε ουσιαστικά πως οι συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί από τον σύγχρονο πολιτισμό, για τον οποίο «υπερηφανευόμαστε», δεν είναι παρά η ληξιαρχική πράξη του θανάτου της οικογένειας.

Μια διάχυτη αίσθηση απαισιοδοξίας και μηδενιστικής ματαιότητας είναι το κλίμα που βιώνουν σήμερα γονείς και παιδιά. Ο άλλοτε γονιός «παροχέας» που πρόσφερε υλικά αγαθά στα παιδιά του ως ένδειξη αγάπης και ενδιαφέροντος, ουσιαστικά απών από τη ζωή τους σήμερα λόγω της υφιστάμενης κρίσης, ούτε τα υλικά αγαθά μπορεί να τους προσφέρει, ούτε την ψυχαγωγία. Ούτε όμως και συναισθήματα μπορεί να δώσει, αφού αυτά -«στις καλές εποχές»- τα εξαγόραζε από τα παιδιά του με υλικά αγαθά, και έτσι κατεύναζε και σιγούσε τις ενοχές του, που προέρχονταν από τη στάση του αυτή. Συνεπώς, τα συναισθήματα που ένιωθε, γιατί βεβαίως ένιωθε, παρέμειναν ανεπίδοτα. Υπακούοντας στο υλιστικό πρότυπο της ζωής και του πολιτισμού, η αξία του γονιού ως μέλους της οικογένειας και της κοινωνίας ως μέτρο αυτοεκτίμησής του, καθοριζόταν από την ικανότητά του να ικανοποιεί τις υλικές ανάγκες της οικογένειας.

Πλέον η πραγματικότητα άλλαξε τα δεδομένα αυτά, οι γονείς απορρυθμίστηκαν από τις ισορροπίες στις οποίες είχαν βολευτεί και τα παιδιά βρέθηκαν αβοήθητα -ως ευαίσθητοι αποδέκτες- να απορροφούν τους κραδασμούς, κυρίως συναισθηματικούς, των γονιών τους. Και αν στα μικρότερα παιδιά η κατάσταση αυτή δημιουργεί φόβο, θλίψη και άγχος, στα μεγαλύτερα δημιουργεί δυσθυμικά συναισθήματα οδηγώντας τα σε έναν συγκινησιακό αναλφαβητισμό, γεγονός που δεν τους επιτρέπει να αναγνωρίζουν τα συναισθήματά τους και να τα αποκαλούν με το όνομά τους. Η οικογένεια λοιπόν, άρχισε να φαντάζει αδιάφορη στα μέλη της, οι οικογενειακοί ρόλοι να βρίσκονται σε σύγχυση, ο δεσμός γονέα-παιδιού να γίνεται ολοένα και πιο εύθραυστος, ενώ η προσωπικότητα των παιδιών να τείνει όλο και περισσότερο να διαμορφώνεται τυχαία από κοινωνικούς παράγοντες, ανεξέλεγκτα. Η ζωή τους, γράφει η Λουκία Μουσούρου, φαίνεται να στερείται νοήματος αφού αδυνατούν να κατανοήσουν τη ζωή, με αποτέλεσμα οι σύγχρονες κοινωνίες να μετατρέπονται ταχύτατα σε κοινωνικοπολιτισμικές ερήμους, όπου η αδιαφορία και η βαρβαρότητα αναπτύσσονται ανεξέλεγκτα.

Διαμορφώθηκε λοιπόν, υπό το πρίσμα αυτό, μια μετανεωτερική οικογένεια αποδομημένη ως προς τον κοινωνικό της ρόλο και την αποστολή της. Η τηλεόραση και τα Μ.Μ.Ε. εισέβαλαν στον πυρήνα της οικογένειας ως ρυθμιστές των ηθών και σε ρόλο τηλεπαιδαγωγού, δίνοντας με εργαλειακό λόγο αξίες, αρχές και ιδανικά. Έτσι λοιπόν οι σημερινοί νέοι ψάχνουν τον δρόμο τους χωρίς πυξίδα, μέσα στην αβεβαιότητα, ενώ γύρω τους συσσωρεύονται μόνο απειλές. Νέος,

βέβαια ποτέ δεν σήμαινε αγάπες και λουλούδια. σήμερα όμως κατάντησε πιο σκληρή από όλες τις ηλικίες.

Δρ. Πολύβιος Ν. Πρόδρομος, φιλόλογος και Ανδρέας Ράθωσης, φοιτ. Παν/μίου Πάτρας, thebest.gr (Διασκευασμένο)

ΚΕΙΜΕΝΟ II

Γιατί οι νέοι στην Ελλάδα αργούν να φύγουν από το πατρικό τους;

Η πρόσφατη έρευνα της Eurostat για τους νέους της Ευρώπης επιβεβαιώνει απλώς αυτό που ξέραμε εδώ και αρκετά χρόνια. Η Ελλάδα βρίσκεται μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών όπου οι νέοι δεν φεύγουν σε πολύ νεαρή ηλικία από το πατρικό τους. Όπως δείχνουν χαρακτηριστικά τα στοιχεία, το 55,0% των Ελλήνων ηλικίας 25-34 ετών μένει ακόμη με τους γονείς του, ενώ φεύγουν από το σπίτι περίπου στα 29,4 χρόνια τους. Το αξιοσημείωτο, βέβαια, είναι πως οι γυναίκες τείνουν να εγκαταλείπουν την οικογενειακή εστία νωρίτερα (περίπου στην ηλικία των 28 ετών), συγκριτικά με τους άντρες που κάνουν το βήμα περίπου στα 30. Λόγω κουλτούρας και ισχυρών οικογενειακών δεσμών, η χώρα μας συγκαταλεγόταν πάντα στις τελευταίες θέσεις της Ευρώπης ως προς την ηλικία ανεξαρτητοποίησης των 20άρηδων, αλλά η κρίση, η οικονομική ανασφάλεια και η υψηλή ανεργία στους νέους σίγουρα επέτειναν το πρόβλημα την τελευταία δεκαετία. Το 1995, για παράδειγμα, οι γυναίκες έφευγαν από το σπίτι στα 25 τους, ενώ, 10 χρόνια, μετά στα 27. Όσο για τους νέους, στα μέσα της δεκαετίας του '90 αποφάσιζαν να μείνουν μόνοι τους στα 28, ενώ τώρα πια στα 30.

Σήμερα, λοιπόν, οι νέοι όχι μόνο αργούν να φύγουν από το σπίτι αλλά πολλές φορές αναγκάζονται να επιστρέψουν στο πατρικό τους, αφού αδυνατούν να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους. Ο Γιάννης έκλεισε τα 30 τον περασμένο Φεβρουάριο. Εργάζεται ως barista σε καφετέρια του Πειραιά και μένει μαζί με τους γονείς του. Πριν από περίπου έναν χρόνο επιχείρησε να συγκατοικήσει με έναν φίλο του, αλλά τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν όπως θα ήθελε. «Ήταν δύσκολα οικονομικά. Λογαριασμοί, ενοίκιο, έξοδα για φαγητό. Στο τέλος του μήνα δεν μου έμενε τίποτα και δεν μπορούσα να βάλω λεφτά στην άκρη. Έτσι, αποφάσισα να επιστρέψω στο πατρικό μου» μου λέει από την άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής. Του ζητώ να μου πει αν τον έφθιρε ψυχολογικά αυτή η επιστροφή. «Πριν κάνω το βήμα να φύγω, ναι, ένιωθα ένα βάρος. Ήθελα να το δοκιμάσω. Από τη στιγμή που είδα, όμως, τα ζόρια, το έχω πάρει πιο χαλαρά. Σίγουρα θέλω να ξαναφύγω, να συζήσω π.χ. με την κοπέλα μου, αλλά, αν δεν ανέβω μισθολογικά ή αν δεν μαζέψω πρώτα ένα εύλογο ποσό, θα μείνω εδώ που είμαι».

Πάμπολλες έρευνες και μελέτες έχουν δείξει ότι η οικονομική αβεβαιότητα, η ανασφάλεια για το μέλλον και η ανεργία μπορούν να επηρεάσουν την ψυχολογική μας κατάσταση σε πολύ μεγάλο βαθμό. Πώς επηρεάζουν, όμως, αυτές οι συνθήκες τους νέους και σε ποιον βαθμό; Επίσης, το γεγονός ότι ζουν ακόμη μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον λειτουργεί υποστηρικτικά ή δυσχεραίνει την κατάσταση;

Τόσο η οικονομική όσο και η κοινωνική ανασφάλεια που κυριαρχούν σε περιόδους κρίσεων έρχονται και ακουμπούν πάνω στο ήδη υπάρχον αίσθημα ανασφάλειας που συνοδεύει εκ των πραγμάτων κάθε βήμα αυτονόμησης και απομάκρυνσης από την οικογενειακή στέγη. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η συγκατοίκηση με την πατρική οικογένεια τείνει να παρατείνεται με κόστος τόσο την συναισθηματική εξάρτηση από αυτήν όσο και την καθυστέρηση ενός αισθήματος ενηλικίωσης. Οι συνέπειες σε ψυχικό επίπεδο είναι πολλές, με σημαντικότερες την ψυχική καθήλωση των νέων στον ρόλο του παιδιού, την αποφυγή προσωπικών αναζητήσεων και ευθυνών καθώς και τη δυσκολία δημιουργίας συναισθηματικών δεσμών εκτός της οικογένειας.

Είναι γεγονός πως η ελληνική κοινωνία, πιθανά και λόγω των μεγάλων κοινωνικών αλλαγών του περασμένου αιώνα, χαρακτηρίζεται από μια επιρρέπεια στην παράταση σχέσεων εξάρτησης από την οικογένεια, κάτι το οποίο τείνει να αναδύεται και να επαναλαμβάνεται και στη σύγχρονη πραγματικότητα. Η παραμονή στην οικογενειακή "φωλιά" μοιάζει για τους περισσότερους νεαρούς Έλληνες πιο οικείο σενάριο από τη συγκατοίκηση με συνομηλίκους, η οποία συνηθίζεται σε χώρες της βόρειας Ευρώπης.

Θα ήταν σφάλμα, βέβαια, να παραλείψουμε τη θετική χροιά της πραγματικότητας, η οποία υπογραμμίζει το γεγονός ότι η ελληνική οικογένεια είναι κατά κύριο λόγο πρόθυμη να υποστηρίξει εμπράκτως τους νέους, έως ότου οι συνθήκες για την αυτονόμησή τους γίνουν πιο ευνοϊκές».

Βασίλης Καψάσκης, *lifo.gr* (Διασκευασμένο)

ΚΕΙΜΕΝΟ III

Εισαγωγικό Σημείωμα

Το σύντομο αφήγημα που ακολουθεί προέρχεται από τη συλλογή διηγημάτων του Αργύρη Χιόνη «Το οριζόντιο ύψος και άλλες αφύσικες ιστορίες».

ΤΟ ΜΠΟΝΣΑΪ

ΕΛΑΤΕ, ΤΩΡΑ, ΝΑ ΣΑΣ ΜΕΤΡΗΣΩ, του είπε ο αστυνομικός, αφού είχε συμπληρώσει όλα τα άλλα στοιχεία του πάνω στο καινούργιο δελτίο ταυτότητας.

«Μα το ύψος μου αναφέρεται στην παλιά μου ταυτότητα», αντέδρασε αυτός· «είμαι ένα και εβδομήντα πέντε».

Ο αστυνομικός χαμογέλασε ειρωνικά. «Τότε, ήσασταν είκοσι ετών τώρα, εξήντα πέντε. Ας κάνουμε μian επαλήθευση».

Αν και δεν καταλάβαινε τι νόημα είχε αυτή η επαλήθευση, ανέβηκε στο ειδικό βάθρο, ίσιωσε, σε στάση προσοχής, το κορμί του και ο αστυνομικός κατέβασε, ως το γυμνό κρανίο του, την κρύα μεταλλική μπάρα. «Ένα και εβδομήντα δύο», του ανακοίνωσε, με το ίδιο χαμόγελο.

Ένωσε να του κόβονται τα πόδια. «Μα πώς είναι δυνατόν;» αναφώνησε. «Τι έγιναν αυτά τα τρία εκατοστά; Ποιος μου τα πήρε;»

«Ο χρόνος, ξέρετε...», αποκρίθηκε ο αστυνομικός, και το χαμόγελό του είχε τώρα μια χροιά συμπόνιας, «... ο χρόνος ροκανίζει τούς σπονδύλους. Όσο μεγαλώνει κανείς, τόσο χαμηλώνει».

Στο άκουσμα αυτών των λόγων, άστραψε κάτι ξαφνικά μες στο μυαλό του κι είδε τον εαυτό του ως μπονσαΐ και τον χρόνο, διεστραμμένο Γιαπωνέζο κηπουρό, να τον μικραίνει και να τον μικραίνει...

«Α, πώς γερνάω... πώς γερνάω... / Το πανταλόνι με μπατζάκια γυρισμένα θα φοράω»¹, μουρμούρισε, συνειδητοποιώντας, για πρώτη φορά, την τραγικότητα αυτών των στίχων που, άλλοτε, του φαίνονταν απλώς αστείοι.

«Τι είπατε;» ρώτησε ο αστυνομικός.

«Μπα, τίποτε... Θυμήθηκα μονάχα κείνη τη ρήση των αρχαίων ημών προγόνων: Όν οι θεοί φιλοῦσι, ἀποθνήσκει νέος² ... και ένα εβδομήντα πέντε».

Ο αστυνομικός γέλασε· αυτός όχι.

Αργύρης Χιόνης, Το οριζόντιο ύψος και άλλες αφύσικες ιστορίες, Εκδ. Κίχλη, 2009

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μια παράγραφο των 70-80 λέξεων τις πληροφορίες των συγγραφέων για τα χαρακτηριστικά που εμφανίζουν η σύγχρονη οικογένεια και τα μέλη της σύμφωνα με τις δύο καταληκτικές παραγράφους του **Κειμένου 1** (*Πλέον η πραγματικότητα ... πιο σκληρή από όλες τις ηλικίες*).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

¹ στίχοι από το ποίημα του Τ. S. Eliot «Τραγούδι αγάπης του J. Alfred Prufrock»

² μετάφραση: πεθαίνει νέος όποιον οι θεοί αγαπούν

- B1.** α) Στην πρώτη παράγραφο του **Κειμένου 1** οι συγγραφείς επέλεξαν να αναπτύξουν τις ιδέες τους με μία αντίθεση. Ποια είναι τα αντιτιθέμενα μέρη και ποια νομίζετε ότι είναι η πρόθεση τους; (μονάδες 5)
β) Στην τρίτη παράγραφο του **Κειμένου 1** οι συγγραφείς κάνουν χρήση αυθεντίας. Ποια νομίζετε ότι είναι η πρόθεσή τους; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

- B2.** α) Ποια μορφή έχει ο τίτλος του **Κειμένου 2** και ποιος είναι ο επικοινωνιακός του ρόλος; (μονάδες 8)
β) Τι επιδιώκεται με τη χρήση στατιστικών στοιχείων στην πρώτη παράγραφο του **Κειμένου 2** (μονάδες 3) και τι με τη χρήση μαρτυρίας στη δεύτερη παράγραφο; (μονάδες 4);

Μονάδες 15

- B3.** α) Ποια είναι η επικοινωνιακή λειτουργία των ερωτημάτων στην 3^η παράγραφο του **Κειμένου 2** «Πάμπολλες έρευνες ... δυσχεραίνει την κατάσταση;» (μονάδες 6).
β) Πρόθεση των συγγραφέων στο απόσπασμα «Πλέον η πραγματικότητα άλλαξε ... η βαρβαρότητα αναπτύσσονται ανεξέλεγκτα.» (3^η παράγραφος) του **Κειμένου 1** είναι να πείσει τον αναγνώστη. Να αναφέρετε τέσσερα μέσα με τα οποία επιτυγχάνουν τον στόχο τους, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Να παρουσιάσετε τη συναισθηματική κατάσταση του ηλικιωμένου πρωταγωνιστή, όπως αυτή εμφανίζεται στο Κείμενο III. Θεωρείτε δικαιολογημένη την αντίδραση του ήρωα του διηγήματος στο άκουσμα της μείωσης του ύψους του; Η απάντησή σας να στηριχθεί σε τουλάχιστον 3 δείκτες (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. «Θα ήταν πάντως μεγάλη ατυχία για την ανθρωπότητα να διαλυθεί η οικογένεια. Γιατί αν σε όλες τις άλλες λειτουργίες της μπορεί ν' αντικατασταθεί με άλλου είδους κοινωνικές υπηρεσίες, καμία άλλη αρχή ή οργάνωση δεν είναι δυνατόν να την αναπληρώσει στην αγωγή των παιδιών». Στο απόσπασμα αυτό ο Ε. Παπανούτσος εξαίρει τον αναντικατάστατο ρόλο που ασκεί η οικογένεια στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του νέου ανθρώπου. Αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2:

- α) με ποια εφόδια σπλίζεται ο νέος από την οικογένειά του που θα τον οδηγήσουν σε μία ολοκληρωμένη προσωπικότητα αλλά και
β) υπό ποιες συνθήκες η οικογένεια μπορεί να αγκιστρώσει την προσωπικότητα του νέου και να τον περιορίσει συναισθηματικά;
Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30